

Handslagstänkande på SF och DF nivå samt intryck av Handslagets första år

– en sammanställning av specialidrottsförbundens och distriktsidrottsförbundens *utvecklingsplaner för Handslagets första år* och *rapporter för år ett av Handslaget*

2005-05-24

Joakim Åkesson

Fil. Kand. Idrottsvetenskap

Sammanfattning

Handslaget är ett intressant och spännande samhällsprojekt. Potentialen är stor, men vart Handslaget leder och hur vägen dit ser ut - är det svårt att uttala sig om. Detta är en rapport som tar sig an frågorna: *hur tänker specialidrottsförbunden och distriktsidrottsförbunden (SF och DF) i samband med sina handslagssatsningar?* och *vilka intryck har specialidrottsförbunden och distriktsidrottsförbunden fått av handslagets första år?*

De olika special- och distrikts- idrottsförbunden lever i skilda världar. Olikheter i förutsättningar har lett till att förbunden tar sig an Handslaget på olika sätt. Till följd av skillnader i förutsättningar, formulerade förbunden olikartade beskrivningar av hur *nuläget* i förbundet såg ut samt vilka *möjligheter* och *hot* de kunde identifieras inför *Handslaget*. Det stora hotet mot idrottsrörelsens framtida utveckling verkade bristen på ledare vara.

Visionerna förbunden har för Handslaget varierar i enlighet med de skilda förutsättningarna. Men i regel ligger visionerna i linje med Handslagets övergripande mål, det vill säga att: *öppna dörrarna för fler, hålla tillbaka avgifterna, satsa mer på flickors idrottande, intensifiera samverkan med skolan och delta i kampen mot droger*. I de fall man valt att inte jobba med samtliga målområdet inom ett förbund är det vanligast att man väljer bort *intensifiera samverkan med skolan* och *delta i kampen mot droger*. I strävan mot att uppnå visionerna med Handslaget har förbunden formulerat olika *strategier*. Det är tydligt att strategierna formulerats utifrån förbundens specifika förutsättningar. I stort sett samtliga av förbundens strategier kan inordnas i någon av följande kategorier: *medvetenhet och intresse, verksamhetsutveckling, tillgänglighet* och *kunskap*.

SF och DF har gett uttryck för att de vill öka *medvetenheten* om idrotten och *intresset* för den genom att informera om den, inspirera och stimulera till den, samt marknadsföra den. De har också uttryckt att de vill *utveckla verksamheten* på olika sätt så att den tilltalar fler människor och det blir möjligt för fler att delta. Vidare vill de, på olika sätt, tillgängliggöra idrotten i större utsträckning. Exempelvis genom att öka den ekonomiska, fysiska, psykiska, sociala och kulturella tillgängligheten. Dessutom vill förbunden samla in, ackumulera, förfina, och sprida *kunskap*.

Vissa förbund är hårda när det gäller styrningen av Handslaget. Vanligast är dock att förbundet lämnar stort utrymme för föreningarna att själva konstruera sina projekt. Strategin de flesta förbunden tillämpar, när det gäller uppföljning av projekten, är att de projektansvariga ska redovisa via en skriftlig rapport. Det finns dock de som väljer andra strategier. Många förbund kommer att ta sig an år två till fyra av handslagssatsningen på samma sätt som det första. Det är också vanligt att man avvaktar år ett av Handslaget för att se hur man kan göra saker och ting bättre.

Intrycken av det första årets arbete med Handslaget är från de flesta SF och DF positivt. Det har, under Handslagets första år, delats ut mest medel till insatser som syftar till att *satsa mer på flickors idrottande* och *öppna dörrarna för fler*. Handslaget framstår i förbundens utvecklingsplaner och rapporter som en revitaliserande kraft för idrottsrörelsen. Nytankande och kreativitet verkar blomstra på många håll. Men jag menar att förbunden inför fortsättningen bör vara vaksamma. Det finns risk att bekvämlighet kan komma att smyga sig in i Handslaget. Mycket av den kreativitet som förbunden visat upp under Handslagets första år, kan gå förlorad om Handslaget redan under sitt andra år, rutiniseras.

Innehåll

Sid.

1	Sammanfattning
2	Innehåll
3	Inledning
4	Syfte
4	Vägledande frågeställningar
4	Metod
5	Disposition
5	Distriktsidrottsförbundens speciella roll
6	Skilda världar (förbundens förutsättningar)
14	Visioner
18	Strategier
25	Uppföljning
26	Framtidstankar
27	Intryck – år ett
31	Handslaget och distriktsidrottsförbunden
32	Avslutning

Inledning

Handslaget är en statlig satsning på den svenska idrottsrörelsen. Under fyra års tid får idrottsrörelsen, med Riksidrottsförbundet (RF) i spetsen, ta emot sammanlagt en miljard kronor från AB Svenska Spels överskott. Pengarna är styrda på det vis att de ska användas till följande fem ändamål: *Öppna dörrarna för fler, hålla tillbaka avgifterna, satsa mer på flickors idrottande, intensifiera samverkan med skolan och delta i kampen mot droger.*

Den svenska staten är övertygad om att idrotten kan ha positiv inverkan på samhället. Enligt regeringen har idrotten potential att främja en god folkhälsa, integration, ideellt arbete, god etik, jämställdhet och demokrati. Dessutom anses idrotten kunna skapa arbetstillfällen samt förströelse och glädje för befolkningen.

Statsmakten anser vidare att för få medborgare har en tillräckligt rörelseaktiv livsföring. Samhällsutvecklingen har på olika sätt bidragit till att allt fler rör sig allt mindre. Exempel på orsaker till detta är att kommunikationer blivit bättre och bekvämare, samt att fritidsaktiviteter med rörelseinslag har fått allt större konkurrens från aktiviteter som kräver liten fysisk ansträngning. En av lösningarna på denna problematik anses idrotten och idrottsrörelsen vara, något som slagits fast i och med statens beslut att göra ett *handslag* med idrotten. Statsmakten vill alltså, genom Handslaget, stimulera idrottsrörelsen till, och möjliggöra för den, att engagera fler människor.

Handslagssatsningen startade den 1 januari 2004. Till projektets första år betalades 100 miljoner ut av staten, för det andra ska idrottsrörelsen erhålla 200 miljoner, 300 miljoner betalas ut år tre och 400 miljoner år fyra. Sammanlagt distribuerar RF alltså en miljard kronor inom den samlade idrottsrörelsen under en fyraårsperiod. Det ska nämnas att anslaget framförallt ska användas till att dra igång och bedriva projekt som syftar till att uppfylla de ändamål som nämndes i första stycket av denna text. Projekten ska helst ge gynnsamma och varaktiga effekter.

Under projektets inledning krävde Riksidrottsförbundet att samtliga specialidrottsförbund och distriktsidrottsförbund skulle utforma en *utvecklingsplan* där respektive förbund redogjorde för *nuläget* i förbundet i relation till Handslagets mål (Öppna dörrarna för fler, hålla tillbaka avgifterna, satsa mer på flickors idrottande, intensifiera samverkan med skolan och delta i kampen mot droger). Förbunden skulle också redovisa vilka *visioner* man hade med sin handslagssatsning, vilka *strategier* man skulle använda sig av för att uppnå visionerna samt hur man skulle *följa upp* satsningen. Dessutom skulle förbunden sätta upp en plan för hur år ett av handslagssatsningen skulle genomföras. Vid slutet av projektets första år krävde Riksidrottsförbundet att förbunden skulle avrapportera hur handslagssatsningen fallit ut.

Handslagssatsningen är nu inne på sitt andra år och olika utvärderingsinsatser har initierats. Denna rapport är en av dessa insatser. Handslaget är ett intressant projekt, inte bara på grund av sin omfattning, utan även eftersom det kan sägas utgöra det största samhällsexperiment som idrottsrörelsen i Sverige varit inblandat i. Vad projektet kommer att innebära för den svenska staten, det svenska samhället och den svenska idrottsrörelsen är svårt att prognostisera. Någon historisk motsvarighet går nämligen inte att spåra.

Syfte

Denna rapports främsta syfte är att vidga förståelsen för hur specialidrottsförbunden (SF) och distriktsidrottsförbunden (DF) tänker i samband med sina handslagssatsningar.

Rapportens sekundära syfte är att vidga förståelsen för vilka intryck specialidrottsförbunden (SF) och distriktsidrottsförbunden (DF) har fått av handslagets första år.

Rapporten ska förhoppningsvis leda till insikter som kan vara användbara i det fortsatta kvalitetsarbetet inom idrottsrörelsen som helhet och handslagssatsningen specifikt.

Vägledande frågeställningar

Med rapportens syfte som grund har två vägledande frågeställningar formulerats:

1. Hur tänker förbunden specialidrottsförbunden (SF) och distriktsidrottsförbunden (DF) i samband med sina handslagssatsningar?

Denna frågeställning har brutits ned i några underordnade frågeställningar:

- Utifrån vilka *förutsättningar* arbetar föreningar och förbund med Handslaget?
  - Vilka *visioner* har de för sina handslagssatsningar?
  - Vilka *strategier* använder sig av för att förverkliga sina visioner?
  - Hur de *följer upp* de insatser som utförs?
  - Vilka tankar har de för Handslagets *framtid* (år 2-4)?
2. Vilka intryck har specialidrottsförbunden (SF) och distriktsidrottsförbunden (DF) fått av handslagets första år?

För att besvara denna frågeställning har några underordnade frågeställningar formulerats:

- Vilka föreningar har fått medel, *till vad* och *hur mycket*?
- Hur har förbunden *upplevt* det första årets arbete med Handslaget?

Metod

Den metod som använts, för att uppfylla studiens syften och besvara dess frågeställningar, består i en kvalitativ analys av skriftliga *utvecklingsplaner* och *rapporter för år ett* från specialidrottsförbund (SF) och distriktsidrottsförbund (DF). Materialet har varit skiftande till sin karaktär. En del utvecklingsplaner och rapporter har varit väldigt utförliga, andra har det inte. Variationen har varit ytterst påtaglig. Nivåer avseende strukturering, omfattning, precisering, specificering och så vidare har skiftat från rapport till rapport samt från utvecklingsplan till utvecklingsplan.

Denna rapport omfattar 66 av de 67 specialidrottsförbundens utvecklingsplaner och rapporter för år ett. Det 67:e förbundet har inte haft några handslagsaktiviteter under det första året på grund av organisatorisk turbulens inom förbundet. Denna rapport omfattar vidare samtliga av de 21 distriktsidrottsförbundens utvecklingsplaner och rapporter.

Det kan vara en fördel att inta ett kritiskt förhållningssätt till innehållet i dessa dokument. Det är nämligen inte otänkbart att något förbund, i syfte att framställa sig själv i god dager, beskrivit verksamheten i överdrivet gynnsamma ordalag. Detta är inget brott, varken i lagmässig eller i moralisk mening, det är bara ett faktum som följer av politikens mekanismer. Intresseorganisationer strävar ofta, närmast naturlagsbundet, mot att framstå i bästa möjliga skepnad i syfte att vinna trovärdighet i betraktarens öga. Med tanke på att denna studie syftar till att utöka förståelsen för förbundens tänkande i ovan angivna sammanhang, är det en fördel att vara medveten om detta förhållande.

Det är också värt att nämna att mitt, författarens, perspektiv är något som man bör vara medveten om i strävan efter att nå större förståelse för förbundens tänkande. Det är nämligen utifrån min förståelsehorisont som jag studerat förbundens utvecklingsplaner och därmed präglas denna rapport av mitt specifika perspektiv. Detta perspektiv kan ingen, förutom jag, inta. Om någon annan hade studerat materialet som ligger till grund för denna rapport hade de förmodligen uppmärksammat andra saker än mig och de hade förmodligen uppfattat dem på ett annorlunda sätt.

Oavsett vilket hoppas jag att denna rapport ska bidra till fördjupad förståelse för *handslagssatsningen*.

Disposition

I avsnittet *skilda världar* avhandlas under vilka skilda förutsättningar förbunden verkar, samt vilka möjligheter och hot de identifierat inför Handslaget. Det följande avsnittet, *visioner*, handlar om vilka visioner förbunden formulerat för Handslaget. I avsnittet om *strategier* redogörs det för hur förbunden tänkt ta sig an de visioner som de formulerat för Handslaget. I avsnitten *uppföljning* och *framtidstankar* behandlas förbundens uppföljningsstrategier samt hur de ser på framtiden.

Avsnittet om *intryck* består i en redogörelse för hur förbundens arbete med handslagets första år ser ut. Därefter behandlas i korta ordalag *distriktsidrottsförbundens speciella roll* i Handslaget. I rapportens *avslutning* lyfts några *kompletterande kommentarer* fram, en *återknytning* till rapportens syfte och frågeställningar äger rum och här ges också några förslag på *framtida forskning*.

Distriktsidrottsförbundens speciella roll

Distriktsidrottsförbunden har en speciell roll att spela i Handslaget. De ska nämligen verka för, och bevilja medel till projekt, som syftar till att *intensifiera samverkan med skolan*. Vissa av de fynd som redovisas i avsnitten: *skilda världar*, *visioner*, *strategier*, *uppföljning*, *framtidstankar* och *intryck* – är ett, gäller även för distriktsidrottsförbunden (DF). Men i dessa avsnitt tar resonemangen framförallt sitt avstamp i specialidrottsförbundens (SF:s) utvecklingsplaner och rapporter för år ett. I avsnittet *Handslaget och distriktsidrottsförbunden* tas några resonemang upp som är specifika för distriktsidrottsförbunden.

Skilda världar (förbundens förutsättningar)

Ordet *idrott* må vi första anblick framstå som ett homogent begrepp. Något alla vet vad det handlar om och som väcker liknande associationer hos de flesta människor (i alla fall i Sverige). Men är det verkligen så?

Att ge en sammanfattande bild av specialidrottsförbundens och distriktidrottsförbundens olika förutsättningar inför Handslaget visade sig vara en komplicerad uppgift. Faktum är nämligen att samtliga 67 SF och 21 DF gick *Handslaget* till mötes med olika, i vissa fall vitt skiljda, förutsättningar. Förutsättningarna för det ena förbundet var inte detsamma som för det andra, även om vissa förbund hade mer lika förutsättningar än andra. Det finns en rad olika sätt att beskriva skillnader i förutsättningar för de olika förbunden.

Varje SF och DF skulle i sin utvecklingsplan beskriva nuläget i förbundet samt identifiera vilka möjligheter och hot som förelåg förbundet inför Handslaget. Det är utifrån dessa nulägen, möjligheter och hot som följande sammanställning utarbetats.

Förbundsstyper

Förbund kan karaktäriseras på en mängd olika sätt. Nedan följer en genomgång av olika sätt man kan karaktärisera och kategorisera olika förbund på. Syftet med dessa resonemang är att ge en bild av hur diversifierade förbunden är – det vill säga att visa under hur vitt skiljda förutsättningar förbunden existerar och verkar. Samtliga av de förutsättningar som anges har betydelse för vilka möjligheter förbunden och dess föreningar har att verka i handslagssatsningen. Förutsättningarna har alltså betydelse för i vilken utsträckning SF, DF och dess föreningar har möjlighet att: *Öppna dörrarna för fler, hålla tillbaka avgifterna, satsa mer på flickors idrottande, intensifiera samverkan med skolan och delta i kampen mot droger.*

Storlek

Beroende på förbundens och föreningarnas storlek har de olika förutsättningar. Som exempel kan nämnas att enligt de principer som handslagsspengarna fördelas åtnjuter de förbund med stor ungdomsverksamhet stort stöd. Hälften av stödet till SF grundar sig nämligen på det lokala aktivitetsstödet, vilket i sin tur grundar sig på antalet sammankomster för barn och ungdomar. Storlek kan mätas på olika sätt. Man kan räkna medlemmar, föreningar, självfinansieringsgrad, förbundsanställda eller liknande. Men storlek handlar inte bara om kvantitativa mått. Storlek brukar vara likställt med styrka, inte minst gäller detta när man för resonemang om maktfördelning.

Tillgänglighet

Vissa idrotter är tillgängligare än andra av olika anledningar. Det kan handla om att idrotten är knuten till en viss årstid, ett visst geografiskt område eller att den är förankrad i vissa demografiska skikt. Det kan handla om att den är tidskrävande, att den behöver vissa faciliteter eller visst material. Det kan också handla om att den är flexibel eller inte av olika anledningar. Vissa idrotter lämpar sig väl att träna individuellt vid individuellt valda tidpunkter, andra idrotter kräver gruppvis uppslutning, något som endast är möjligt vid utsatta tidpunkter. Att öppna upp idrotten för fler, såväl barn som ungdomar, killar som tjejer,

svenskar som invandrare, handlar många gånger om att öka tillgängligheten, något som en överväldigande majoritet av förbunden insett.

Resurskrav

En del idrotter är mer resurskrävande än andra. Det kan röra sig om ekonomiska eller materiella resurser, det kan vara en fråga om anläggningar, eller personella resurser. Den resurs som förbunden identifierar som den största bristvaran är bristen på utbildade ledare. Att lösa problemet med ledarbristen anser en överväldigande majoritet av förbunden vara en av nycklarna till att öppna idrotten för fler. Nu ska det emellertid tilläggas att förbunden redan i Handslagets inledningsskede uppmanades att rikta ledarfrågan särskilt fokus. I ljuset av detta faktum är det inte konstigt att så många förbund uppmärksammat ledarfrågan.

Vissa idrotter är väldigt resurskrävande: det krävs dyra anläggningar, dyr utrustning, välutbildade ledare och avgifterna är höga. Andra idrotter ställer lägre krav: anläggningsbehoven är låga eller obefintliga, utrustningen är billig, utövarna är självgående och avgifterna låga eller obefintliga. Att tillgodose resursbehov är en nyckel till att öppna dörrarna för fler. Att reducerar resursbehovet är en annan. Dessa insikter har gjorts i en majoritet av förbunden.

Individkrav

För att kunna ta del av de olika förbundens och föreningarnas verksamheter måste individen uppfylla en rad krav och uppbringa vissa insatser.

Skilda idrotter tilltalar *män och kvinnor* olika mycket. Idrotterna har under historiens lopp, på olika sätt, antagit en karaktär som gör att män och kvinnor förhåller sig till dem på olika sätt. Det finns mansdominerade idrotter, könsneutrala idrotter och kvinnodominerade idrotter. *Åldersaspekten* är också avgörande. Medan den ena idrotten kan utövas av gammal som ung, har den andra ett väldigt begränsat upptagningsområde åldersmässigt sett. *Etnicitet* är också ett begrepp man bör ta med i analysen. Skilda kulturella förståelsehorisonter bidrar till skilda förhållningssätt till idrotten. Det är inte en gissning att människor dras till den idrottskultur de känner sig förtrogna med.

De *fysiska kraven* inom idrottsrörelsens vida spektra är högst varierande. I vissa idrotter premieras styrka, i andra smidighet, i några koordination, i somliga styrka. Varje idrott präglas av sin specifika, fysiska, kravprofil. Även de *psykiska kraven* varierar. Exempelvis är koncentrationskrav, snabbtänkhetskrav, uthållighetskrav och kreativitetskrav högst varierande. Idrottsrörelsen kan karaktäriseras som en social rörelse. Samvaro och gemenskap är centralt. I vissa sammanhang ställs höga krav på *social kompetens*. Men även dessa krav varierar. En påtaglig skillnad framträder mellan lagidrotterna och de individuella idrotterna även om man kan finna skillnader mellan varje idrott, förbund, förening, lag och individ. Inom vissa idrotter krävs det större plånbok än inom andra. Detta leder till att det också ställs *ekonomiska krav* på individen för att deltagande ska kunna bli möjligt. *Svårighetsgraderna* idrotterna emellan varierar. Några idrotter kräver stora inlärningsmässiga investeringar, såväl *kunskapsmässigt* som *färdighetsmässigt*. Andra idrotter är, utifrån denna aspekt, lättillgängliga.

Man kan sammanfatta resonemangen här under *individkrav* med att säga att varje idrott kräver en viss *insats* för att deltagande ska kunna bli möjligt eller ens att betrakta som möjligt. Om

individen kan betala denna insats beror på om han eller hon besitter tillräckligt stort/mycket kapital. Kapital kan inordnas i tre typer: ekonomiskt-, socialt- och kulturellt- kapital. Även om individen besitter tillräckligt mycket kapital behöver det inte innebära att han eller hon vill delta, mer om detta längre ner - under *mening*.

Miljö

Miljömässiga aspekter är också värda att beakta. Miljövänlighet är ett kriterium olika idrotter uppfyller olika väl. Såväl biologisk som kulturell miljöförstöring är stora problem i dagens samhälle. I dessa sammanhang är frågan central av den anledning att valet av en idrott, eller valet av idrott över huvud taget, kan vila på i vilken utsträckning förbund och föreningar är, och framstår som, trovärdiga i miljöfrågor.

Ett annat miljömässigt kriterium handlar om säkerhet. Vissa idrotter innebär stora individuella risker medan andra är i det närmaste ofarliga. Även detta kriterium är en faktor som spelar in vid värderingen av olika former av idrott.

En del förbund har uppmärksammat det faktum att miljön som sådan i förbundet och dess föreningar kan ha avgörande betydelse för motivationen hos människor att delta eller inte.

Organisation

Organisation inom föreningar och förbund är också något som är högst varierande. Effektivitet, systematik och byråkrati är begrepp som varje förening och förbund förhåller sig på olika sätt till. Organisationsfrågan har inte sällan starka samband med resursfrågan.

Byråkrati och omständlig administration har historiskt sett haft en förmåga att dyka upp i överationella organisationer, med anledning av detta bör högrationella organisationer vara eftertänkta. Detta har uppmärksamats av en hel del förbund.

Men man kan säga att hela spektrat av dessa olika organisationstyper finns representerat i underlaget för denna rapport. Allt ifrån den högrationella organisationen med mycket pappersexercis, komplicerade ansökningsförfaranden och specifika uppföljningsprocedurer, till den "lätta", "låt gå" organisationen, helt befriad från överförmyndarmentalitet och onödiga pappersexercis finns representerade.

Popularitet

Många förbund brottas med att synas. Massmedial exponering är eftersträvansvärt för de flesta SF. Att synas på ett positivt sätt innebär god marknadsföring och på så vis kan förbunden nå fram till fler och därmed locka dem till sin idrott. Men alla har det inte lika lätt. Spektakuläritet och publikvänlighet är inte alla idrotter förunnade. På den massmediala scenen dominerar ett fåtal idrotter – nämligen de spektakulära, publikvänliga idrotterna. Många är de förbund som kämpar med att nå hit. Men motståndet upplevs på sina håll övermäktigt. Förutsättningarna talar helt enkelt olika mycket till de olika idrotternas fördel.

Några förbund talar om att det är viktigt att det finns starka förebilder inom idrotten och jobbar hårt med att få fram dessa.

Droger

Drogproblematiken är en viktig fråga för idrottsrörelsen och dess trovärdighet. Alkohol och tobak är påtagliga inslag på vissa håll inom idrottsrörelsen. Inom vissa idrotter är doping, ett oönskat, men dessvärre närvarande, inslag. Narkotika är ett litet, men inte frånvarande problem. Många förbund och föreningar arbetar hårt för att lösa dessa problem, andra gör mindre. Många förbund har kommit väldigt långt i sina insatser på detta område.

En del förbund intar ett förhållningssätt som innebär att de tar avstånd från problematiken genom att deklarerar att problemen inom det egna förbundet är försvinnande små. Min hypotes är att man genom att förneka eller förtränga problematikens närvaro inom det egna förbundet hoppas öka trovärdigheten och därmed med den egna idrottens attraktionsförmåga. Detta är resultatet av en politisk mekanism som hör intresseorganisationer till. Men, än en gång, man måste vara medveten om detta förhållande för att nå fördjupad förståelse för omständigheternas sammanhang.

Skolsamverkan

Samarbete med skolor är någonting som framträder olika naturligt för olika idrotter. Traditionens makt är av hävd stor. Vissa idrotter har ”självklara” kopplingar till skolan, andra har det inte. Vidare är vissa idrotter lämpligare än andra när det gäller att utövas i samverkan med skolan. Detta kan exempelvis ha med tillgänglighet, resurskrav och inlärningskrav att göra.

DF:en har i dessa sammanhang en särskild roll att spela. De har nämligen till uppgift att inom handslaget endast hantera projekt som har med området *intensifiera samverkan med skolan* att göra – till skillnad mot SF:en som har till uppgift att hantera projekt som har med samtliga fem områden att göra – inklusive att *intensifiera samverkan med skolan*. Dessutom företräder DF inte någon speciell idrott utan idrottsrörelsen som helhet.

Mening

Individer som idrottar tillmäter sitt idrottande olika mening. Människor har olika smak - de värdesätter olika saker, olika högt. Vad som är betydelsefullt en människa behöver inte vara det för en annan. Preferenserna skiljer sig åt – individer har olika motiv till varför de väljer att aktivera sig inom idrottsrörelsen. Vissa människor väljer att idrotta för att de vill utvecklas fysiskt, andra gör det på grund av de rekreativa inslaget, några gör det för att positionera sig i förhållande till andra och somliga gör det för att de uppskattar idrottens estetiska värden. Det finns en rik flora av meningar som människor tillmäter idrotten. Att intressera någon för en idrott handlar i mångt och mycket om att erbjuda någonting som står i samklang med deras smak. Detta har många av förbunden insett och de inser att det i vissa fall krävs insatser för att utveckla idrotten i en riktning som innebär att man kommer att tilltala de, vilkas intresse man i dagsläget inte lyckas fånga.

Exempel på förbundstyper

Här följer två exempel på förbund och deras förutsättningar. Dessa exempel anges för att exemplifiera förbundens skilda karaktär utifrån de resonemang som anförts ovan. Genom att exemplifiera är förhoppningen att det frambringas förståelse för, hur vitt skilda förutsättningar olika förbund kan besitta - förutsättningar utifrån vilka de verkar inom Handslaget.

Fotboll

Svenska fotbollsförbundet är Sveriges största specialidrottsförbund sett till antalet medlemmar (ca 1 000 000). Förbundet har stor ungdomsverksamhet vilket gör att de får stora bidrag, sett i relation till hur mycket övriga förbund får. Man har via sin representation i RF och DF stor makt inom idrottsrörelsen. Med tanke på att det finns en förening i, i stort sett, varje liten by i Sverige är den geografiskt sett tillgänglig. Träning och tävling sker i regel i grupp vid utsatta tider vilket gör att flexibiliteten i detta avseende är att betrakta som relativt låg. Eftersom det framförallt är en sommarsport är den relativt årstidsbunden även om den går att utöva även under vinterhalvåret på grusplaner och i inomhushallar.

Anläggningstillgången är god, materialkostnaderna är relativt låga, det samma gäller avgifterna och även om det alltid kan bli bättre finns det många ledare engagerade inom fotbollen. Även om jämlikheten är relativt stor är det en mansdominerad sport. Den huvudsakliga aktivitetsåldern sträcker sig upp i trettioårsåldern. Det är en kulturellt sett bred idrott. Människor från de flesta kulturer känner förtroendet med sporten.

Den fysiska kravprofilen är ganska diversifierad. Fotboll ställer förhållandevis höga krav på styrka, snabbhet, koordination, smidighet (i vissa fall) och kondition. Detsamma gäller psykiska färdigheter. Koncentrationsförmåga, snabbhet i tanke och kreativitet är eftersträvnsvärda egenskaper. Eftersom det är en lagsport ställs höga krav på social kompetens. Sporten är relativt billig att utöva. Kraven på kunskap och färdigheter måste givetvis ses i relation till nivå inom sporten men det tar inte lång tid att lära sig att behärska grunderna i sporten.

Miljömässigt sett är fotbollen svår att värdera. Utifrån vissa perspektiv är den att betrakta som miljövådlig då den kan bidra till såväl biologisk som kulturell miljöförstöring, samtidigt har den potential att verka kulturberikande och fotboll kan också spelas i miljövänliga sammanhang. Säkerhetsmässigt, för utövarna sett, är idrotten hälsovådlig då kroppsskador är frekvent förekommande. Den sociala miljön inom idrotten är också svårbedömd. Men det kan antas att det finns såväl hälsosamma som ohälsosamma miljöer inom sporten. Idrotten är väl organiserad på de flesta håll även om mindre föreningar inte sällan brottas med organisatoriska bekymmer.

Idrotten är såväl spektakulär som publikvänlig och har inga problem med att få publicitet även om negativ publicitet då och då ställer till med problem. Det finns gott om förebilder – såväl goda som dåliga. Fotbollen, precis som så många andra idrotter brottas med drogproblem. Framförallt alkohol, tobak och doping förekommer allt för ofta i fotbollssammanhang. Fotbollen är en traditionellt sett vanlig idrott inom skolan. Såväl tradition som lämplighet bidrar till detta. Sporten tilltalar människor med olika preferenser. Vissa sysslar med fotboll för att de tycker om att mäta sig med andra, andra gillar den på grund av den fysiska träningen, vissa prioriterar gemenskapen och andra njuter av sportens estetiska värden.

Konståkning

Svenska konståkningsförbundet är bland Sveriges mindre sett till antalet medlemmar (ca 15 000). Man får därmed motta relativt små bidrag och man har relativt lite makt inom idrottsrörelsen. Idrotten är inte vidare tillgänglig. Det är en individuell vintersport med höga anläggningskrav. På grund av brist på istider är den inte vidare tillgänglig. Kulturellt sett har den högst begränsad spridning. Endast i länder med is under vinterhalvåret har den fått fäste.

Idrotten är resurskrävande, framförallt anläggningsmässigt sett, men också personellt. Kunniga tränare är en bristvara här precis som inom så många andra idrotter. Något som ytterligare försvårar för konståkningen är att kunskapsnivån på tränarna bör vara relativt hög.

Idrotten i sin nuvarande form domineras av unga kvinnor bland de aktiva. På grund av kulturella förhållanden tilltalar den, som nämnts, få invandrare från länder där vintersporter inte existerar. Fysiska och psykiska krav är högt ställda. Koordination och smidighet är eftersträvansvärt, detsamma gäller koncentration och uthållighet. Social kompetens är eftersträvansvärd men antas inte vara lika viktig som i lagsporter. Kunskapskrav, färdighetskrav och inlärningsmässig svårighetsgrad kan också betraktas som höga. Sporten är miljömässigt vådlig, sett till den miljöförstörelse ishallarna med sina utsläpp orsakar. Sporten kan berika kulturen. Inslaget av droger inom sporten är försumbart.

Popularitetsmässigt sett är idrotten framgångsrik. Trots begränsat antal aktiva syns den då och då i massmediala sammanhang. Spektakuläritet och publikvänlighet talar för idrotten i detta avseende. Samverkan med skolan är och har varit sällsynt. Såväl tradition som lämplighet ligger idrotten till last här. Exempel på individer som attraheras av idrotten är de som tilltalas av idrottens estetiska värden samt de som uppskattar vad det innebär att tillägna sig komplicerade motoriska färdigheter.

Boule

Svenska Bouleförbundet är ett relativt litet förbund medlemsmässigt sett. Tillgängligheten är dock stor. Den går att spela i stort sett var som helst, under vilken årstid som helst, av vem som helst. Det är en kulturellt sett välspreden sport. Även om spelet i viss mån kräver medspelare är antalet aktiva som krävs vid varje aktivitetstillfälle relativt få. Detta gör att sporten inte är särskilt tidskrävande och den är att betrakta som förhållandevis flexibel. Resurskraven är inte ihåller särskilt högt ställda. Materialkostnaderna är låga och spelet kan spelas på vilken grusyta som helst. De aktiva är i mångt och mycket självgående. Detta gör att kraven på tillgång till ledare inte är så höga. De fysiska kraven är inte höga - utvecklad styrka och kondition är inte nödvändigt även om uthållighet är en egenskap som kan ge fördelar. Koordination och precision är nödvändigare. Såväl psykiska som fysiska krav varierar med ambitionsnivå – precis som inom många andra idrotter. Kraven på social kompetens kan dock uppfattas som relativt höga för den utomstående. Sporten kan inte sägas vara miljövådlig på något sätt. På grund av sin litenhet är organisationen inte så omfattande inom förbundet. I Sverige får sporten inte så mycket uppmärksamhet i massmedia. Förekomster av droger inom sporten är svårbedömd. De som sysslar med Boule kanske gör de för att de gillar den sociala samvaron. Sporten är inte någon traditionell skolidrott. En förklaring till detta kan dess lämplighet som skolidrott vara. Ett huvudsyfte med skolidrotten historiskt sett har varit att öka den fysiska aktiviteten på eleverna. Då andra idrotter på ett effektivare sätt uppfyller detta syfte kan man anta att de med anledning av detta prioriterats.

Hot och möjligheter

Här följer en sammanfattande lista på de *hot* och *möjligheter* förbunden identifierat inför *Handslaget*. Hoten och möjligheterna formuleras i allmänna ordalag - jämfört med formuleringarna i utvecklingsplanerna där de bitvis varit väldigt specifikt uttryckta. Hot och möjligheter kan sägas vara olika sidor av samma mynt - där det finns ett hot finns alltid en möjlighet och tvärtom. Vilket blir särskilt tydligt i denna framställning då de flesta hot har en motsvarande möjlighet.

Hot

Hot och risker som identifierats inför *Handslaget*:

• Sänkta samhällsbidrag. • Höjda avgifter. • Höga kostnader. • Ledarbrist. • Dåligt samarbete och samverkan. • Dålig tillgänglighet. • Dåligt utbildningsmaterial. • Byråkrati. • Att Handslaget inte ska ge långvaraktiga effekter - kortsiktighet. • Brist på resurser. • Rekryteringssvårigheter. • Brist på kvinnliga ledare. • Brist på kvinnliga förebilder. • Knapphändig information. • Svårigheter att nå fram till tjejer. • Kunskapsbrist. • Dålig marknadsföring. • Dålig kunskap om droger. • Brist på personella resurser i skolan. • Att olika individer och organisationer ska "dra åt olika håll". • Missanpassade verksamhetsformer. • Ökad centralisering.	• Ökat bidragsberoende. • Verksamhetsmässig rutinisering – kreativitetsbrist. • Brist på inflytande. • Hälsovådliga idrottsformer. • Funktionärsbrist. • Ojämlighet. • Otillräckliga färdigheter. • Många som slutar mellan 13 och 20 års ålder. • Dålig organisation. • Få gemensamma träningstillfällen. • Dåligt socialt klimat. • Allergier och sjukdomar. • Dåliga diskussioner. • Dåligt tillvaratagande av goda idéer. • Ökad privatisering – som leder till ökad otillgänglighet. • Dålig effektivitet. • För tidig specialisering. • Internationella motgångar. • Dåligt massmedialt intresse. • Årstidsbundenhet. • Dålig föreningskunskap. • (Specifika hot)

Möjligheter

Möjligheter som identifierats inför *Handslaget*:

- Geografisk spridning.
  - Åldersmässig spridning.
  - Att fler tjejer söker sig till idrotten.
  - Förbättrad integration av invandrare.
  - Förbättrad integration av handikappade.
  - Handikappanpassning.
  - Fler ledare.
  - Fler kvinnliga ledare.
  - Fler kvinnliga förebilder.
  - Fler funktionärer.
  - Förbättrad rekrytering.
  - Att utbildningen inom idrotten blir bättre.
  - Att kunskapsnivån förbättras.
  - Bättre kunskapsutbyte.
  - Bättre utbildning om droger.
  - Förbättrad föreningskunskap.
  - Behovsanpassade verksamhetsformer.
  - Utveckling av verksamhetsformer.
  - Säkrare idrottsformer.
  - Verksamhetsformer anpassade efter nutidsmänniskans livssituation.
  - Att droger blir mindre förekommande inom idrotten.
  - Fortsättning på tidigare initierade projekt.
  - Ökad samverkan och samarbete förbund, föreningar och skolor emellan.
  - Ökad tillgänglighet till sporten.
- Förbättrad folkhälsa.
  - Bättre marknadsföring.
  - Mer information.
  - Ökad enighet.
  - Nätverksbygge.
  - Ökad decentralisering.
  - Ökad självfinansiering hos föreningarna.
  - Revitalisering av idrotten.
  - Fler gemensamma träningstillfällen.
  - Förbättrat fokus på idrottens ”goda värden”
  - Förbättrat socialt klimat.
  - Förbättrade möjligheter för individer att hantera olika typer av sociala klimat (självkänsla och självförtroende).
  - Utökade och förbättrade diskussioner.
  - Bättre tillvaratagande av goda idéer.
  - Bättre kommunikation.
  - Ökad flexibilitet.
  - Bättre effektivitet.
  - Utveckling av hälsofrämjande miljöer.
  - Motverkande av för tidig specialisering.
  - Internationella framgångar.
  - Ökad exponering i media.
  - Överkommande av årstidsbundenhet.
  - (Specifika möjligheter)

Sammanfattning

Ordet idrott är alltså inte ett homogent begrepp i dessa sammanhang - det är tvärtom ytterst heterogent. Varje idrott, förbund och förening besitter sin specifika karaktäristik. Varje försök att kategorisera förbunden, utifrån de förutsättningarna de besitter att bemöta Handslaget, stöter på problem, eftersom varje förbund verkar utifrån sin verklighet, bestående av sin unika uppsättning omständigheter. Ambitionen har alltså inte varit att klarlägga varje förbunds specifika uppsättning omständigheter och förutsättningar utan att frambringa förståelse för hur dessa kan skilja sig åt från förbund till förbund. Varje förbund har alltså sin utgångspunkt. Varje förbund bemöter Handslaget utifrån sin förståelsehorisont. Förbunden kan sägas utgöra *skilda världar*. Förståelse för detta är en förutsättning för att kunna nå förståelse för att varje förbund betraktar Handslaget på sitt sätt, samt att varje förbund bemöter och tar sig an Handslaget utifrån sina förutsättningar. Vid studier av ett fenomen som Handslaget är det viktigt att inte rycka loss det ur sitt sammanhang. Bästa möjliga förståelse för fenomenet uppnås när det kan studeras i sin specifika kontext. Att frambringa medvetenhet om förbundens skiljda förutsättningar är att öka förståelsen för Handslagets sammanhang. SF och DF har utifrån sina specifika förutsättningar identifierat och formulerat en rad olika hot och möjligheter i samband med Handslaget. Dessa möjligheter och hot ligger till grund för de visioner förbunden formulerat gällande Handslaget. Vilka visioner förbunden har för sina handslagssatsningar står alltså i direkt förbindelse med varje förbunds specifika förutsättningar.

Visioner

Handslaget går ut på att: *Öppna dörrarna för fler, hålla tillbaka avgifterna, satsa mer på flickors idrottande, intensifiera samverkan med skolan och delta i kampen mot droger*. Detta är handslagets övergripande visioner och har fastlagts av statsmakten inför beslutet att genomföra handslagssatsningen. Det faller sig därför självklart att det är i linje med dessa som SF:en formulerat sina visioner för Handslaget. SF:en har dock anpassat visionerna så att de passar deras specifika förutsättningar.

Vad som uppenbarast skiljer förbunden åt är hur många, och vilka, av dessa visioner man valt att prioritera. Några förbund har valt att satsa på samtliga områden, några har valt ut några av dem och några har endast fokuserat på något. Nedan följer en sammanställning över hur många områden förbunden satsat på. Observera att denna sammanställning grundar sig på vad förbunden uttryckligen, i utvecklingsplanerna, valt att satsa på.

5 områden – 46 SF

4 områden – 7 SF

3 områden – 8 SF

2 områden – 5 SF

Här följer en sammanställning över vilka områden som valts bort inför handslagssatsningen samt hur många förbund som valt att inte prioritera dessa områden.

Delta i kampen mot droger – 14 st.

Intensifiera samverkan med skolan – 10 st.

Hålla tillbaka avgifterna – 10 st.

Satsa mer på flickors idrottande – 1 st.

Det var alltså vanligast att man inte betraktade området *delta i kampen mot droger* som högprioriterat. Detta kan ha med det faktum att göra att många förbund inte anser sig ha problem med droger. Området *intensifiera samverkan med skolan* prioriterades uttryckligen bort av tio SF. Förklaringen till detta bottnar med stor sannolikhet i att dessa SF valt att helt överlämna ansvaret för detta område till DF:en, som till sin uppgift i Handslaget endast haft att *intensifiera samverkan med skolan*. Att *hålla tillbaka avgifterna* var något tio av SF:en inte riktade specifikt fokus. Några av dessa förbund menade att detta område kunde betraktas som en insats för att *öppna dörrarna för fler* - något man inte prioriterade bort.

Synsättet att det i praktiken bara existerar en övergripande vision för Handslaget har kommit till uttryck på flera håll i materialet. Det går nämligen att argumentera för att man genom att: *hålla tillbaka avgifterna, satsa mer på flickors idrottande, intensifiera samverkan med skolan och delta i kampen mot droger – öppnar dörrarna för fler*. Att *öppna dörrarna för fler*, på olika sätt, är alltså huvudfokus för samtliga förbund – det är bara vägarna dit som skiljer sig åt, det vill säga vilka *metoder* och *strategier* man väljer för att uppnå denna vision. Strategier för Handslaget kommer att behandlas längre fram.

En del av förbunden har valt att vara väldigt specifika i sina visioner för Handslaget. Det finns flera exempel på förbund som anger kvantitativa mål i sina visioner. Det finns också de förbund som är medvetet ospecificerade i sina visioner – de utgår från inställningen att den kreativitet som krävs för att nå fram till fler med idrotten riskerar att kvävas av allt för

specifika formuleringar. ”Fältet ska lämnas öppet åt kreativitetens krafter” är en formulering som väl beskriver förhållningssättet.

Det ska påpekas att ovanstående framställning grundar sig på en kvalitativ läsning av förbundens utvecklingsplaner. Det är utifrån de intryck jag fått av materialet som sammanställningen gjorts.

Även om de flesta av SF:ens visioner ligger i linje med något eller flera av Handslagets prioriterade *områden* finns det avvikelser och mer specifika visioner. Här följer en lista på några av dem:

Visioner

Visioner med Handslaget:

- Att nå ökad geografisk spridning – etableras på fler orter.
- Att bilda fler föreningar.
- Att få fler flicklag.
- Att fortsätta med redan initierade projekt.
- Att nå ökad samverkan föreningar, förbund och skolor emellan.
- Utökad satsning få tjejer.
- Hitta nya målgrupper.
- Bli populärare.
- Förbättrad ungdomsverksamhet.
- Locka fler invandrare till idrotten.
- Få fler barn i verksamheten.
- Nå fram till tidigare icke aktiva.
- Ökade förutsättningar för tjejer att börja och fortsätta.
- Fler ledare.
- Förbättrad folkhälsa – fysisk och psykisk.
- Att minska ”tröskeln” för att kunna börja.
- Fler/tillräckligt med ledare.
- Ökad experimentlusta.
- Ökad kreativitet.
- Förbättrad marknadsföring.
- Bättre utbildningar.
- Ökad tillgänglighet.
- Ökad kunskap bland ungdomar om droger.
- Utveckling av verksamhetsformer.
- Nyskapande av verksamhet.
- Bestående verksamhet – långsiktighet.
- Att erbjuda en första kontakt.
- Effektiviserad nyrekrytering
- En förening i varje by.
- Bättre kunskap.
- Behovsanpassade verksamhetsformer.
- Att kunna behålla tonåringar.
- Ökad självfinansiering.
- Klubben i centrum.
- Återskapande av verksamhet i tidigare aktiva föreningar.
- Drogfria miljöer.
- Förbättrat ungdomsinflytande och delaktighet.
- Utökad ansvar hos ungdomar.
- Alla ska ha råd.
- Framtagande av policydokument.
- Förbättrad/utökad information.
- Få fler intresserade.
- Fler funktionärer.
- Få fram material till verksamheten.
- Intressera fler vuxna.
- Utökad säkerhet.
- Förbättrat och utökad lobbyarbete riktat mot relevanta institutioner.
- Utökad åtkomlighet.
- Förbättrad etik och moral.
- Förbättrad förmåga att ge utövare stimulerande upplevelser.
- Förbättrad miljömässig harmoni.
- Fler goda föredöme.
- Förbättrad självkänsla bland aktiva.
- Kartläggning av idrottens omständigheter – bättre förståelse.
- Givande diskussioner.
- Förbättrad kommunikation kring idrottens värdegrunder.
- Ökad flexibilitet.
- Effektiviserat tidsutnyttjande av anläggningar.
- Utökade förutsättningar för vuxenidrott.
- Utveckling av hälsofrämjande miljöer.
- Att idrotten väcker positiva associationer (glädje, gemenskap, fart).
- Ökad attraktivitet.
- Förminskad säsongsbundenhet.
- Ökad samhörighet och gemenskap.
- Bättre förutsättningar för handikappade.
- Mer tilltalande idrott för de med annorlunda smak.
- Utökad tävlingsanda.
- Utvecklad föreningskunskap - Stärkta föreningar.
- Att vara den mest expansiva idrotten.

Exempel på visioner

Genom några citat från SF:ens utvecklingsplaner illustreras i det följande hur förbundens visioner kan se ut samt hur de tänker. Som anförts tidigare tar varje förbund sig an Handslaget utifrån sin specifika uppsättning omständigheter. Detta synliggörs inte minst i förbundens visions-deklarationer i utvecklingsplanerna. (Alla visioner återges inte i sina fullständiga versioner)

”Förbundsstyrelsens vision för framtiden kopplat till Handslaget: Utveckla ungdomsverksamheten för pojkar och flickor (bli flera); kompetenta tränare som tar hand om ungdomarna; klar och tydlig tävlingsidrottsanda i flera föreningar; föreningar kan utveckla högre kunskapsnivå vad gäller frågor om organisation, socialt och demokrati; ge fler möjlighet att utbilda och utvecklas inom tyngdlyftning, klar attityd mot droganvändning och fusk inom idrott.” (Svenska Tyngdlyftningsförbundet)

” Alla ungdomar som vill åka vattenskidor, wakeboard och barfota skall kunna göra det oberoende av ekonomiska förutsättningar. Stort antal nya ungdomar som börjar åka vattenskidor, wakeboard och barfota i våra föreningar, samt att de ungdomar som redan är aktiva väljer att fortsätta.” (Svenska Vattenskidförbundet)

”... De ska lockas och stimuleras av den fysiska aktivitetsglädje som naturligt lockas fram under vistelsen i naturen med karta och kompass. Det som naturen besitter i form av läkekraft och kunskapskälla skall locka de människor som tillfälligt är i obalans... I visionen ser vi många harmoniska, glada inspirerade vuxna som agerar som faddrar och mentorer åt ”nya” ledare som i sin tur får nytillkomna att växa och må bra såväl personligt som prestationsmässigt. Alla skall kunna delta i vår idrott utifrån sina unika styrkor, kompetenser och mål med att delta i föreningsgemenskapen och idrottsutövandet.” (Svenska Orienteringsförbundet)

”Danssport ska 2010 vara bland Sveriges populäraste idrotter för ungdomar i åldersgruppen 12 – 25 år.” (Svenska Danssportsförbundet)

”Volleybollförbundets vision är att under perioden 2005-2010 vara Sveriges mest expansiva idrott. Vår vision för Handslaget är att vi perioden 2006 har 100 väl fungerande föreningar som tar väl hand om gamla och nya utövare.” (Svenska Volleybollförbundet)

”Ha ett helt otvunget samarbete över gränserna mellan idrotterna simning och triathlon” (Svenska Triathlonförbundet)

”Att alla ungdomar i kust och sjönära kommuner skall kunna segla” (Svenska Seglarförbundet)

”... att föreningarna får möjlighet att långsiktigt utveckla sin verksamhet inom ramen för Handslagets fem områden genom de extra resurser som Handslaget innebär.” Svenska gymnastikförbundet)

”Dövidrotten ska verka för att bryta isoleringen för döva – både gamla och unga” (Sveriges Dövas Idrottsförbund)

”Vi vill öppna dörrarna för de unga människor som inte söker sig till föreningslivet och i synnerhet till idrott. Genom att starta en klubb på nätet.” (Svenska bilsportförbundet)

”SBF ser Handslaget som en utmärkt och mycket välkommen fortsättning på förbundets ungdomssatsning genom att projektet Handslaget ger de 120 ungdomar från 45 föreningar en möjlighet och resurs att implementera både faktiskt och praktiskt de önskemål om utveckling av föreningarnas verksamhet ungdomarna i de två tidigare projekten formulerat” (Svenska Badmintonförbundet)

”Sverige ska vara den ledande ridnationen i världen... För att nå den visionen skall vi skapa miljöer som är bra för människor och djur.” (Svenska ridsportförbundet)

”... ungdomar som idag inte deltar i idrottsverksamhet ska erbjudas lustfyllda och hälsofrämjande aktiviteter inom studentidrotten, som anpassas efter deras önskemål.” (Sveriges Akademiska Idrottsförbund)

”Vår vision med handslagsarbetet är att fler ska leda – helst kvinnliga och/eller unga ledare, fler ska spela bowling regelbundet och fler tjejer ska stanna kvar i klubbverksamheten” (Svenska Bowlingförbundet)

”Målet är att ha 50 % fler spelande flickor inom fem år och att minst 100 föreningar skall ha utbildat ledare med KUL eller annat likvärdigt material.” (Svenska Bordtennisförbundet)

”Vi vill stimulera våra föreningar till att finna nya vägar och utveckla sina idéer för att få fler, i synnerhet tjejer, till vår sport” (Svenska Frisbeeförbundet)

Sammanfattning

SF:ens visioner är, i viss mening, likartade. Samtliga förbund strävar på något sätt mot att aktivera fler människor inom idrottsrörelsen. Men eftersom varje förbund har sina förutsättningar, och utgår från sin förståelsehorisont, ser vägarna de olika förbunden väljer att vandra - i strävan att uppnå denna övergripande vision - olika ut. Även om visionerna formulerats i vitt skilda ordalag är det viktigt att inte förblindas. Oavsett angiven vision, är syftet detsamma – att skapa en öppnare idrottsrörelse.

För den oinitierade kan förbundens ambitioner framstå som spretiga, osammanhängande, irrationella och i vissa fall ogenomtänkta. Men det är viktigt att inse att *skapande* kräver *kreativitet*. Och kreativitet kan inte produceras på beställning. Den kan man bara skapa goda förutsättningar för. Det är detta den svenska staten gjort genom Handslaget. Den svenska staten har satt den svenska idrottsrörelsens kreativitet i blomstring. Detta är de olika SF:ens differentierade visionsformuleringar bevis på.

Nu ska det emellertid nämnas att ambitionsnivåerna från förbund till förbund är väldigt skiftande. Vissa tar sikte på stjärnorna, andra nästan ger upp innan de ens försökt. Förbunden har olika möjligheter att göra någonting av Handslaget och detta märks även i deras visioner för detsamma.

Att ha en vision är en sak - att uppnå den en annan. I följande kapitel presenteras en sammanställning av vilka strategier förbunden planerade tillämpa för att uppnå visionerna för Handslaget.

Strategier

Det har konstaterats att de olika SF:en och DF:en kan sägas leva i skilda världar. De har alla olika förutsättningar att utgå ifrån i arbetet med Handslaget och i enlighet med detta har de också formulerat sina visioner för projektet. Hur visionerna i sin tur ska uppfyllas är en fråga om angreppssätt, det vill säga vilka strategier som anses vara lämpliga i denna strävan.

På denna nivå i Handslaget blir specialförbundens och DF:ens relativa självständighet från varandra särskilt framträdande. Strategierna man väljer tillämpa är, i vissa fall, av högst skiftande art. Men det finns också många likheter förbunden emellan. Många förbund har kommit till liknande insikter och har liknande föreställningar om hur man kan uppnå målen med Handslaget.

En iakttagelse som gjorts vid läsningen av utvecklingsplanerna är att graden av centralstyrning av Handslaget, på SF och DF nivå, skiljer sig åt från förbund till förbund. Skillnaderna mellan ytterligheterna, det vill säga det mest centralstyrande förbundet och det minst centralstyrande är påtagliga. I nedan följande sammanställning har förbunden grupperats, antalsmässigt, beroende på om graden av centralstyrning inom förbundet bedömts vara: *hög, varken hög eller låg, eller låg*. (Styrningsgraden gäller endast handslagssatsningen).

Centralstyrning i hög grad	- 14 förbund
Centralstyrning i varken hög eller låg grad	- 21 förbund
Centralstyrning i låg grad	- 31 förbund

14 av förbunden intar alltså ett förhållningssätt som innebär *hög grad* centralstyrning. 21 av förbunden har ett förhållningssätt som innebär centralstyrning i *varken hög eller låg grad*. Och 31 av förbunden intar ett förhållningssätt innebärande att de har *låg grad* centralstyrning. Förbunden med hög grad av centralstyrning har inte sällan specifika procedurer och projekt som ska efterföljas. Förbunden med låg grad av centralstyrning karaktäriseras i regel av enkla och fria procedurer, här är valet av projekt helt upp till föreningarna själva. Förbunden med varken hög eller låg grad centralstyrning har i regel ett antal riktlinjer som bör följas men lämnar trots detta projektet öppet för egna initiativ. (Det bör i detta sammanhang anmärkas att ovanstående sammanställning är resultatet av en godtycklig bedömning av innehållet i SF:s och DF:s utvecklingsplaner.)

Handslagets strategiska spektrum (på SF och DF nivå)

Som nämndes fanns det stora skillnader, men också likheter, från förbund till förbund, gällande val av strategier i strävan att uppnå Handslagets mål. I det följande har SF och DF strategier sammanställts i form av olika strategi-kategorier. Fyra huvudsakliga strategikategorier har kunnat identifieras och preciseras. Till dessa huvudsakliga kategorier har ett antal underkategorier kunnat identifieras. Sammanställningens syfte är att ge en bild av hur det strategiska spektrum, som förbundens strategiska ansatser utgör, ser ut. Det är dock värt att lägga märke till att sammanställningen är en bild av hur det strategiska spektrat ser ut. Och precis som alla bilder är det en förenklad version av det den avbildar.

Huvudsakliga strategi-kategorier:

1. Medvetenhet och intresse
2. Verksamhetsutveckling
3. Tillgänglighet
4. Kunskap

1. Medvetenhet och intresse

Information

Många av idrottsrörelsens specialförbund och DF sätter fokus på att sprida information på olika sätt. Det kan handla om att skicka ut *utskick*, *tidningar* eller annat *informationsmaterial*. Det kan också handla om att gå ut och ta *personlig kontakt*, informera via *hemsidan* eller bjuda in till någon form av *informationssammankomst*. Informationen i sig kan handla om specifik handslagsinformation, eller information om idrotten som sådan till dem som kan tänkas vara intresserade. Informationen som planerats spridas har som syfte haft att *medvetandegöra* föreningar och människor. Informationen kan rikta sig åt alla möjliga håll. Som exempel på målgrupper kan föreningar, skolor, icke aktiva, aktiva och tjejer nämnas. Denna strategi är väldigt vanlig bland förbunden.

Intressera, inspirera och stimulera

En annan strategi är att på ett eller annat sätt få människor *intresserade* av idrott - eller mer specifikt – en viss idrott. Metoderna man tar till för att fånga människors intresse är väldigt olika. Idrottskolor, ”prova på”, läger, mentorsverksamhet, användning av förebilder, ”häftiga program”, information och uppvisningar är förekommande exempel. Vissa förbund inriktar sig specifikt på de icke aktiva, andra på tjejer, några på barn och vissa på invandrare. Sedan finns det dem som inte avgränsar sig alls utan försöker nå alla - eller i alla fall så många som möjligt.

Vissa idrotter är förknippade med otrevligheter som våld, doping och annat hälsovådligt. En del av de förbund som inser att de (rättmätigt eller ej) associeras till dylika fenomen försöker genom medvetandegörande och information ”avdramatisera” sporten i syfte att intressera fler människor för den.

Att *stimulera* människor att börja och fortsätta idrotta är någonting som en hel del förbund beslutat sig att arbeta för i Handslaget. På flera håll syns uttalanden om att förbunden vill stimulera barn, ungdomar, tjejer, invandrare, funktionärer och ledare på olika sätt. Bland metoderna de funderat på att använda sig av i denna strävan märks att de vill tillhandahålla de engagerade ”morötter” och subventioner av olika slag. Stimulansbidrag förekommer förövrigt på flera håll i olika former. Några förbund har exempelvis som krav att man måste uppfylla vissa kriterier för att ens ha möjlighet att söka och tilldelas Handslagsmedel.

Ytterligare en strategi är att *inspirera* människor att börja engagera sig, och fortsätta engagera sig, i idrottsrörelsen. *Uppmuntran* är också ett begrepp förbunden ofta ger uttryck för i dessa sammanhang. Vikten av att uppmuntra människor i deras engagemang är det flera förbund som lyfter fram. Liknande deklARATIONER förekommer genomgående i utvecklingsplanerna. För att sammanfatta kan man säga att idrottsrörelsen vill genom att: intressera, stimulera,

inspirera, uppmuntra och motivera människor, engagera dem på olika sätt i idrottsrörelsen – som aktiva, ledare eller funktionärer.

Marknadsföring

Många förbund har satt sikte på att *marknadsföra* sin idrott, idrottsrörelsen och idrott i allmänhet. För att locka fler är de övertygade om att de måste synas mer och för att kunna synas mer måste de profilera sig. Marknadsföringsstrategier kan handla om att ta fram marknadsföringsmaterial, informera, engagera idrottsambassadörer, stärka varumärke, synliggöra varumärke, synliggöra förebilder, anordna arrangemang av olika slag samt verka för att synas mer i media.

En intressant reflektion i dessa sammanhang är att det finns risk för att de olika förbunden i sin strävan att locka fler till sin idrott endast lockar människor som redan är engagerade i andra idrotter. I de sammanhang där detta skulle visa sig vara fallet, uppfyller Handslagssatsningen inte sitt huvudsakliga syfte, vilket måste anses vara att locka dem till idrottsrörelsen som inte redan är engagerade i den.

2. Verksamhetsutveckling

Aktiviteternas former

Alla idrotter är inte för alla. För det första är det inte möjligt för alla att syssla med vilken idrott de vill. Människor lever under olika villkor och idrotter är i olika stor utsträckning anpassade efter dessa villkor. Detsamma gäller människor och deras behov. Olika människor har olika behov som olika idrotter i olika stor utsträckning är anpassade till. Därtill är varje människas smak unik - människors preferenser skiljer sig åt. Skillnader i preferenser gör att de i varierande utsträckning tilltalas av idrottens utbud. Detta är många SF och DF fullt införstådda med och det är många strategier som adresserar denna problematik. Att anpassa aktiviteternas former på ett sådant vis att det blir möjligt för fler att delta, samt uppfattas som ett alternativ av fler, är någonting som i allra högsta grad är i förbundens fokus strategiskt sett.

Att anpassa verksamheten efter individerna är alltså en strategi som kan nyttjas för att nå fler med idrotten. En annan är att anpassa individerna efter verksamheten. Det finns i vissa fall möjlighet att påverka människors förutsättningar så att de skapas möjligheter att ta del av idrottsrörelsens utbud. Ett exempel på detta är att förse individen med kunskap och färdigheter som göra att idrottsligt deltagande blir möjligt. Att försöka påverka individens inställning till idrotten är också en strategi i linje med dessa resonemang, något flera förbund, genom exempelvis marknadsföring och arrangemang, försöker sig på.

Den övergripande verksamhetens former

På vissa håll har idrottsrörelsen problem med *rekrytering* och flera förbund har framförallt satt utveckling och förbättring av rekrytering i centrum strategiskt sett. Den strategi som de flesta identifierar som den rätta för att uppnå detta är att skapa rätt förutsättningar för nyrekrytering. Hur detta görs kan se ut på lite olika sätt. Många förbund har, som nämnts ovan, valt att utveckla aktivitetsformerna. En hel del har valt att utveckla verksamheten kunskapsmässigt sett – mer om detta längre fram. Det man anser att det finns behov av att nyrekrytera är framförallt: aktiva, flickor, ledare och funktionärer.

Ett intressant exempel som kan nämnas, gällande breddning av rekryteringsbasen, är att det finns förbund som arbetar mot flyktingförläggningar i syfte att bredda det etniska upptagningsområdet och på så vis locka fler människor till idrottsrörelsen. Andra intressanta exempel är förbund som försöker fånga upp dem som inte kan fortsätta med sin ursprungliga idrott av någon anledning, eller förbund som försöker hitta lösningar som gör att handikappade kan ta del av deras verksamhet.

Ledarbristen inom idrottsrörelsen är påtaglig. Visserligen utgörs idrottsrörelsen till stor del av ideellt arbetande idrottsledare på olika nivåer, men de verkar inte räcka till. Problematiken går som en röd tråd genom samtliga utvecklingsplaner. Stora ansträngningar riktas därför, genom Handslaget, mot att lindra denna brist. Strategierna som tagits fram i syfte att bemöta problemet är många och skiftande. Som exempel kan nämnas: utbildning av nya ledare, att man arbetar med att göra ledarsysslan attraktivare, att man bildar ledarteam i syfte att motverka överbelastningar samt handledningar, mentorsverksamhet och stödgrupper för ledare.

En av de intressantare strategierna som formulerats gällande problematiken var att man tänkte anpassa verksamhetsformerna så att ledarberoendet reducerades. Detta kan ses som ännu ett tecken på Handslagets kreativa kraft. Det finns oftast flera lösningar på samma problem. Råder det ledarbrist kan detta lösas genom att man skaffar fram fler ledare – eller att man minskar behovet av dem genom att anpassa verksamheten.

Många förbund har satt *organisationen* inom förbundet och dess föreningar i fokus när de formulerat sina strategier. Det är mycket vanligt att förbunden vill hålla administrationen, framförallt kring Handslaget, så effektiv och okomplicerad som möjlig. Flera förbund vill utveckla kommunikationen inom förbundet, exempelvis genom att på ett bättre sätt utnyttja interaktiviteten som verktyg. Det finns också förbund som vill strama upp organisationen med tydligare planering och målformuleringar. Några förbund strävar efter ökad självfinansiering. Det är inte ovanligt att man på olika sätt söker lösningar för att revitalisera och återföra kreativitet till rutiniserade fragment (exempelvis föreningar) inom förbunden.

Förbättrad och utvecklad *samverkan* mellan och inom förbund, föreningar och andra organisationer samt mellan individer är en mycket vanlig strategi inom Handslaget. Det är ett talrikt antal förbund som är övertygade om att de synergieffekter som kan uppnås genom detta är eftersträvansvärda. Förbunden vill på olika sätt verka för ökad samverkan. Exempelvis genom att skapa förutsättningar för det, uppmuntra till det och frambringa koncept för det. Nätverksbygge är ett exempel på hur ökad samverkan kan uppnås - att skapa mötesplatser och initiera kontakter är andra.

Förbunden är måna om sina föreningar och många av de strategier som formuleras i utvecklingsplanerna handlar om att *stödja föreningarna* på olika sätt. Förbunden vill inspirera sina föreningar genom att visa på goda exempel, underlätta för dem att komma igång med olika projekt och underlätta för dem att genomföra projekt. Många förbund vill att föreningen ska vara i centrum för handslagssatsningen och låter föreningens specifika verklighet bli avgörande för hur projektet avlöper. I de fall då det saknas motivation och möjlighet i föreningarna att initiera och bedriva projekt är många förbund villiga att gå in och göra en insats. Ett förbund skrev att ”det ska vara enkelt och roligt att driva förening”, i linje med detta uttalande ligger flera förbunds inställning och detta syns också i de strategier de har formulerat för Handslaget.

Även om Handslaget är ett kortsiktigt projekt verkar många förbund för att den verksamhet som initieras genom projektet ska kunna leva vidare då projektet kommer till ända. *Långsiktighet* är alltså också att betrakta som en framträdande strategi.

Miljö

Miljömedvetenheten är stor på vissa håll inom idrottsrörelsen. Ett såväl *biologiskt* som *kulturellt miljöansvarstagande* skyntas på flera håll i utvecklingsplanerna. En del förbund inser att deras verksamhet är, eller kan uppfattas som, riskfylld och har valt att genom Handslaget arbeta med att *öka säkerheten* inom idrotten så att fler skall "våga" sig till den.

Många förbund är övertygade om att miljön inom idrotten - för aktiva, ledare, funktionärer, med flera - är avgörande för om folk söker sig dit eller stannar kvar. Med detta i åtanke har de lagt upp strategier för att *förbättra miljön* inom idrotten. Som exempel kan nämnas att det finns förbund som aktivt arbetar med att skapa juniorvänliga miljöer ute i sina klubbar.

Droger

Många SF och DF tar stort ansvar när det gäller droger. Strategier som innebär att man ska ta fram *policydokument* gällande droger i förbunden är ganska vanligt förekommande i utvecklingsplanerna. Införskaffande av *kunskap om droger* och *utbildning om droger* är också vanliga strategier. Inom vissa SF går man så långt som att kräva att förningarna ska ta ansvar för ett ställningstagande mot droger i alla de former.

En hel del projekt som adresserar problemet planeras också genomföras. Exempel på en intressant typ av strategi som tillämpas för att motverka att människor använder sig av droger var att några förbund planerade bedriva idrottsaktiviteter vid helger som traditionellt sett präglas av stor alkoholkonsumtion.

Men det finns också de förbund som jobbar mindre med frågan. Vissa förbund menar att droger inte förekommer i anknytning till deras idrott och lämnar därmed problematiken bakom sig.

Det ska dock tilläggas att vissa förbund redan har omfattande verksamhet som syftar till att ta itu med drogproblematiken. Eftersom denna verksamhet ligger utanför Handslaget omnämns den därför inte i utvecklingsplanerna. Dessutom verkar det som att vissa förbund integrerat hanteringen av drogproblematiken i projekt som inordnas i något annat av de andra handslagsområdena.

3. Tillgänglighet

För att idrottande skall kunna bli aktuellt måste idrotten vara tillgänglig. Många av förbundens strategier går ut på att öka idrottens tillgänglighet. Läget i många av förbunden innan Handslaget var att det var allt för omständligt för vissa människor att komma åt idrotten. Tillgänglighet kan definieras på ett antal olika sätt. Här följer några av dem.

- *Ekonomisk tillgänglighet.* Ett stort antal förbund anger bland sina strategier att de vill försöka göra idrotten tillgängligare ekonomiskt sett. Detta kan exempelvis ske genom subventionerade avgifter och utvecklande av icke kostnadskrävande

verksamhetsformer. Ett förbund ville uttryckligen prioritera aktiviteter som ger aktivitetsstöd.

- *Materiell tillgänglighet.* En del förbund uppger i sina handlingsplaner att de vill öka tillgängligheten till idrotten materiellt sett. Detta kan exempelvis innebära att de vill köpa in material och hitta andra materiella lösningar.
- *Fysisk tillgänglighet.* Att öka idrottens fysiska tillgänglighet handlar dels om att öka tillgängligheten geografiskt sett. Dels om att öka tillgängligheten anläggningsmässigt sett. Öka tillgängligheten geografiskt kan åstadkommas genom att bygga transportabla idrottsanläggningar, starta nya föreningar på nya ställen samt att återskapa förlorade anläggningar (exempelvis isytor). Att öka tillgängligheten anläggningsmässigt sett kan handla om att bygga näridrottsplatser, bygga enklare anläggningar, samverka med andra organisationer kring anläggningar samt öppna upp anläggningar för spontanidrott. Ett antal förbund har också nämnt som strategi att de ska försöka påverka institutioner och organisationer på ett sådant sätt att anläggningar blir tillgängligare för dem och deras idrottsutövare.
- *Psykisk tillgänglighet.* Psykisk tillgänglighetsutökning planeras i några fall göras via utveckling av aktivitetsformer vilket avhandlats i tidigare avsnitt.
- *Social tillgänglighet.* Social tillgänglighetsutökning planeras i några fall göras via utveckling av aktivitetsformer vilket avhandlats i tidigare avsnitt.
- *Preferensmässig tillgänglighet.* Preferensmässig tillgänglighetsutökning planeras i några fall göras via utveckling av aktivitetsformer vilket avhandlats i tidigare avsnitt.
- *Språkmässig/kulturell tillgänglighet.* Ett förbund uppger att de, genom att ta fram information om idrotten på andra språk, vill öka tillgängligheten på språklig väg.

5. Kunskap

Kunskap är ett centralt tema i utvecklingsplanernas strategiska segment. De flesta SF och DF är på ett eller annat sätt införstådda med att införskaffandet av kunskap, kunskapsackumulation, förfining av kunskap och spridandet av kunskap är essentiella insatser i strävan att uppnå målen med Handslaget.

Kunskap, kompetens och erfarenhet anses vara nödvändiga för att kunna utveckla verksamheten i rätt riktning samt för att kunna ta hand om de människor som söker sig till idrotten på ett bra sätt. De anses också vara nödvändiga för att kunna initiera sådana insatser som innebär att fler kan lockas till idrotten.

Många förbund har valt att under Handslagets första år, samla in, förfina, ackumulera och sprida kunskap. Här följer några metoder/strategier förbunden angett att de tänker tillämpa under Handslagets gång för att uppnå detta.

- *Insamling* av kunskap kan åstadkommas genom: testprojekt, konferenser, kartläggningar, allianser och samarbete, inventeringar av diverse slag, analyser av

nuvarande aktiviteter, forskning, upparbetning av föreningsregister samt föreningsrevisioner (i syfte att hitta föreningar som behöver hjälp).

- *Förfining* av kunskap kan uppnås genom seminarier, forum samt att förmå författare att skriva utbildningsmaterial.
- *Ackumulation* av kunskap kan ernås genom idébanker och kunskapsbanker av olika slag, men också genom olika former av erfarenhetsutbyten.
- *Spridning* av kunskap hoppas förbunden åstadkomma genom exempelvis träffar och utbildningar.

Den kunskap förbunden har identifierat som den de framförallt behöver: samla in, förfina ackumulera och sprida, är den om underrepresenterade grupper (tjejer, barn, ungdomar, handikappade och i vissa fall invandrare) förutsättningar, villkor och behov. Dessutom anser en del förbund att det är viktigt att sprida kunskap om vikten av inflytande och delaktighet för dem som engagerar sig inom idrottsrörelsen.

Utbildningsbehovet riktar sig, enligt utsagorna, framförallt mot unga ledare, kvinnliga ledare, ledare i allmänhet samt domare och andra funktionärer - men också (på något håll) mot idrottslärare. Något förbund har också påpekat behovet av föreningskunskap i vissa föreningar.

Sammanfattning

SF:en och DF:en har i sina utvecklingsplaner uppgett en uppsjö av strategier de tänkt tillämpa i syfte att uppnå Handslagets övergripande visioner.

I stort sett samtliga av dessa strategier har kunnat sammanställas i form av fyra representativa strategi-kategorier. Strategi-kategorierna kan sägas representera i det närmaste samtliga strategier som förbunden angett i sina utvecklingsplaner.

SF och DF har alltså valt att tillämpa någon eller flera av följande övergripande strategier för att uppnå den övergripande visionen med Handslaget (att skapa en öppnare idrottsrörelse).

1. Skapa medvetenhet och intresse
2. Utveckla verksamheten
3. Öka tillgängligheten
4. Samla in, förfina, ackumulera och sprida kunskap

Uppföljning

SF och DF anmodades att i utvecklingsplanerna redogöra för hur man tänker följa upp handslagsprojekten. De flesta förbund anger att de tänker genomföra uppföljningsinsatser, men i vilken utsträckning och på vilket vis de anger att de tänkt göra detta är ganska varierande. De flesta tänker begära in rapporter och redovisningar av olika slag. I det flesta fall handlar det om skriftliga del- eller slut- rapporter. Något förbund ville ha muntlig avrapportering. Vissa förbund tänkte ta fram mallar och formulär för avrapportering för att förenkla avrapporteringen eller för att på ett enklare sätt kunna sammanställa uppföljningsresultaten.

Karaktären på redovisningen förbunden ville ha in från projekten varierade även den. De flesta ville ha sammanfattande redovisningar av såväl kvalitativ som kvantitativ art. Vissa förbund var väldigt specifika med hur redovisningen skulle gå till och se ut. Några förbund krävde relativt lite av de ansvariga för projekten och hade en ganska pragmatisk inställning till hur uppföljningen skulle se ut. Men generellt sett verkade förbunden hålla sig på en relativt likartad nivå. I dessa sammanhang är det också värt att nämna att Riksidrottsförbundet haft löpande redovisningskrav på SF, DF och projekt.

Förutom rapportering och redovisning fanns det en del andra uppföljningsstrategier som olika förbund planerade tillämpa. Här följer en lista på några sådana exempel:

- Erfarenhetsutbyte - exempelvis i form av konferenser.
- Kunskapsinsamlig med hjälp av enkäter och intervjuer
- Möten - fungerande som kontrollstationer.
- Förbundsmedverkan i projekten.
- Distribution av erfarenheter via reportage på hemsidor och i tidningar samt via träffar av olika slag.
- Förbundsbesök ute i projekten (kontroller).
- Insamling av kunskap och erfarenheter genom dokumentation och kartläggningar
- Fortlöpande dialoger och utvecklingsdialoger.
- Anpassning av projekt och verksamheter till följd av uppföljningsfynd.
- Utbildningar till följd av uppföljningsfynd
- Förbundscentrala: sammanställningar, analyser, utvärderingar och arbetsgrupper.

Här följer tre exempel som väl illustrerar hur vitt skilda förbundens uppföljningsstrategier kan se ut:

- Förbund A ville ha in en slutrapport från förbunden. Rapporten skulle innehålla: Bakgrund, målgrupp, mål, metod, resultat, ekonomisk redovisning och egna kommentarer. Dessutom skulle rapporten vara undertecknad av föreningens revisorer och ordförande. Därtill skulle sig förbundet ut och besökta projekten i syfte att dokumentera och kvalitetssäkra dem. På hemsidan tänkte man sedan presentera goda exempel. De föreningar man ansåg vara lyckade i sammanhanget skulle anmodas att söka pengar även för år två till fyra.
- Förbund B tänkte, genom telefonsamtal och personbesök av konsulent, följa upp projekten.
- Förbund C tänkte inte betala ut hälften av projektpengarna förrän redovisning av projektet inkommit till förbundet.

Framtidstankar

Handslaget är som nämnts ett fyraårigt projekt. Även om SF:ens och DF:ens utvecklingsplaner i huvudsak gäller Handslagets första år ombads förbunden att, i dessa planer, resonera lite kring hur de tänkte fortsätta handslagslagssatsningen under år två till och med fyra.

Förbundens tankar för år två till fyra handlade oftast om att *fortsätta på den inslagna vägen*. Det vill säga att fortsätta satsa på samma vis som de satsat under Handslagets första år – i de flesta fall med ökad styrka. En hel del förbund ville dock inte ta ställning till Handslagets fortsättning förrän de tagit del av uppföljningsinsatserna för det första året. Det finns också de förbund som inte över huvudtaget kommenterat framtiden.

På många håll bland förbunden uttrycktes en osäkerhet över framtiden. Förbunden visste inte hur verksamheten under det första året skulle gå och därför var de osäkra på fortsättningen. Dessutom kände sig flera förbund osäkra eftersom de inte var övertygade om att det skulle bli en fortsättning. Det fanns de som trodde det fanns en risk att bidragen för år två till fyra skulle utebli.

Alla förbund var inte nöjda med sin tilldelning av Handslaget och ville ha mer. Antingen ville de ha mer pengar centralt eller ansåg de att just deras föreningar, av någon anledning, förtjänade mer. Som exempel kan nämnas att vissa förbund lever med inställningen att de stora förbunden i allt för stor utsträckning gynnas av det aktuella fördelningssystemet. De anser att det är de små förbunden som framförallt är i behov av bidrag.

Trots att mycket av tankarna kring framtiden kretsade runt att fortsätta på den inslagna vägen fanns det en del förbund som under år två till fyra ville göra lite andra saker också. Några exempel:

• Uppföljningsprojekt • Lyfta fram goda exempel • Träffar och erfarenhetsutbyte, upprätta forum • Hemsidesutveckling – hemsida om Handslaget • Anpassa verksamheten efter erfarenheter • Tillsätta fler ansvariga • Göra framgångsrika koncept till en del av den ordinarie verksamheten	• Övervaka – se till så att visioner uppfylls • Vidga insatsernas fokus • Koncentrera insatsernas fokus • Bedriva lobbyverksamhet – verka för idrottens intressen. • Prioritera hållbar utveckling • Uppmuntra klubbar som behöver det • Hjälpa de som har svårt att komma igång • Öka centraliseringen

Några förbund gav i sina framtidstankar uttryck för åsikter om Handslaget i allmänhet. Ett förbund menade att Handslaget framstod som ett ”hela havet stormar” projekt - befriat från tillräcklig målmedvetenhet och styrning. Ett annat SF menade att bidragspengarna inte borde gå till att verka för samverkan med skolan då det finns risk att idrottsrörelsens ideella krafter kommer att utnyttjas till att uppfylla skolans samhällsuppdrag.

Ett oroande konstaterande kan göras vid läsningen av förbundens framtidsplaner. Med tanke på att så många förbund är inställda på att fortsätta bedriva Handslaget på samma vis som år ett, anser jag, att det finns risk att Handslaget, redan andra året, rutiniserats och förlorar en del av sin kreativa styrka.

Intryck – år ett

Efter Handslagets första år krävde RF att SF och DF skulle redogöra för hur arbetet med Handslagets första år gått. Redogörelsen skulle bland annat omfatta hur många individer man lyckats aktivera genom Handslaget samt hur man upplevt arbetet.

Förbundens intryck av Handslaget

En överväldigande majoritet av alla förbund hade fått ett positivt intryck av Handslaget...

- Några var överraskade över att det gått så bra.
- Somliga var väldigt entusiastiska och upplevde projektet som väldigt stimulerande.
- Vissa var förvånade över hur lite stimulans som krävs för att locka fram så mycket drivkraft som föreningarna visat upp – det hade blivit fart på föreningarna.
- Något förbund var förundrade över den massiva respons Handslaget frammanat.
- Flera av förbunden gav uttryck för att många och konstruktiva idéer framkallats av Handslaget.
- Många förbund menade att Handslaget hade skapat möjligheter att testa nya angreppssätt.
- En del förbund menade att Handslaget hade möjliggjort föreningsutveckling - framförallt för mindre, resurssvaga, föreningar.
- Något förbund beskrev Handslaget som en barriärbrytare.
- Det fanns de som menade att erfarenheterna som erhöles i och med Handslaget var ovärderliga
- Flera förbund uppgav att deras kontakt med föreningarna hade förbättrats. Kontakter hade förövrigt blivit bättre på flera håll, exempelvis mellan olika organisationer samt mellan *föreningar* och aktiva barn och ungdomars *föräldrar*.
- De flesta förbund hade haft fler deltagare än beräknat.
- Överhuvudtaget upplevde de flesta att Handslaget skapat nya möjligheter för idrottsrörelsen att utvecklas och förbättras.
- Intrycket från flera håll var att de som engagerat sig var väldigt nöjda med Handslaget. Handslaget påstås motivera och väcka glädje.

Vissa förbund var mer positivt inställda till Handslaget än andra...

- En hel del upplevde att det var trögt i början av projektet.
- Det förekom en del uttryck för att det kunde vara svårt att få igång föreningarna – att nå ut till dem.
- Något förbund menade på att föreningarna inte gjort så mycket av Handslaget som de borde.
- Vissa hade haft problem med att hinna med eftersom allt rullat på så fort.
- En del var frustrerade eftersom de kände att de hade svårt att nå fram till olika grupper av människor.
- Ett förbund hade fått ett ”rörigt” intryck av projektet
- Något förbund menade att även om Handslaget möjliggjort att man bättre kunde tackla problemet med ledarbrist så hade det inte avhjälpt problemet.
- Att Handslaget var extra problematiskt att hantera för flersektionsföreningar uppmärksammades av en del förbund.

- En del förbund betraktade Handslagets första år som ett uppstartsår.
- Ett förbund var besviket på att DF tilläts sätta upp regler för Handslaget som hindrade föreningar att söka projektpengar.
- Några förbund menade att det var svårt för små föreningar att verka i Handslaget med tanke på att belastningen i så fall skulle bli för hård på dem.
- Ett par förbund upplevde att arbetet var mer tidskrävande än vad man hade räknat med eller hade resurser till. Exempelvis tyckte vissa att administrationen var för omfattande.
- Intrycket från att par förbund var att Handslaget var ”rörigt”. Det fanns för många sätt och vägar att söka.

Det kan också nämnas att några förbunds rapporter för år ett är ganska intetsägande – det är i dessa fall svårt att skaffa sig en uppfattning om hur de upplevt arbetet.

Det övergripande intrycket av förbundens inställning till arbetet med Handslagets första år är att de flesta är positivt inställda och entusiastiska. Dessutom har de inställningen att Handslaget skapat möjlighet för idrotten att utvecklas och förbättras. Några förbund har uppmärksammat problem med Handslaget och ytterst få förbund är negativt inställda

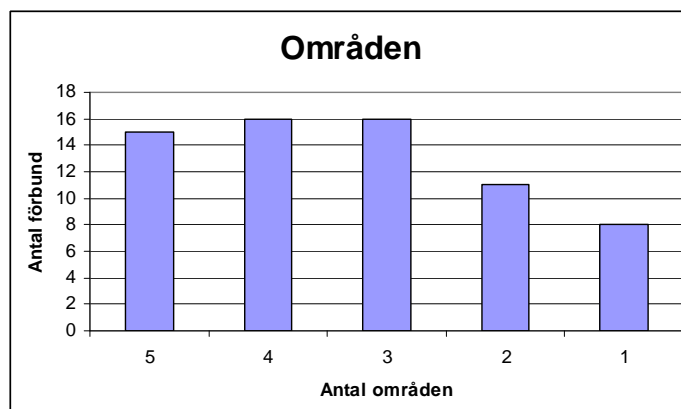
Verkningsgrad

Vid en jämförelse mellan *hur mycket pengar förbunden delat ut* och *hur många de lyckats aktivera med hjälp av dessa pengar* kan konstateras att utfallet ser ganska varierande från förbund till förbund. De förbund med lägst verkningsgrad har lagt några tusenlappar per nyaktiverad. De förbund med högst verkningsgrad någon tia. Tillförlitligheten i denna analys är ganska låg – förbundens bedömningar av antalet nyaktiverade vilar med största trolighet på olika kriterier. Anmärkningsvärt är dock att samtliga av de fyra förbund med högst verkningsgrad, har satsat mycket på samverkan med skolan. Om de förbund med lägst verkningsgrad kan antydans att de satsat mycket på utbildning – dessutom bedriver vissa av dessa förbund relativt resurskrävande verksamhet.

Resultaten som frambringas vid dess tillämpning leder sällan till entydiga svar. Däremot kan resultaten leda till intressanta resonemang. Till exempel kan nämnas att man kan tala om såväl kvantitativ som kvalitativ nyaktivering inom Handslaget. Vissa aktiviteter är kostnadseffektiva (hög verkningsgrad), det vill säga att det krävs lite resurser till kvantitativ nyaktivering. Men de är kanske inte så kvalitativa – det vill säga att de kanske inte leder till någon omfattande, långsiktig nyrekrytering. Detsamma gäller det omvända. Vissa aktiviteter är kostnadskrävande (låg verkningsgrad), det vill säga att det krävs mycket resurser per nyaktiverad. Men de är kanske mer kvalitativa – det vill säga att de i det långa loppet leder till mer omfattande nyrekrytering.

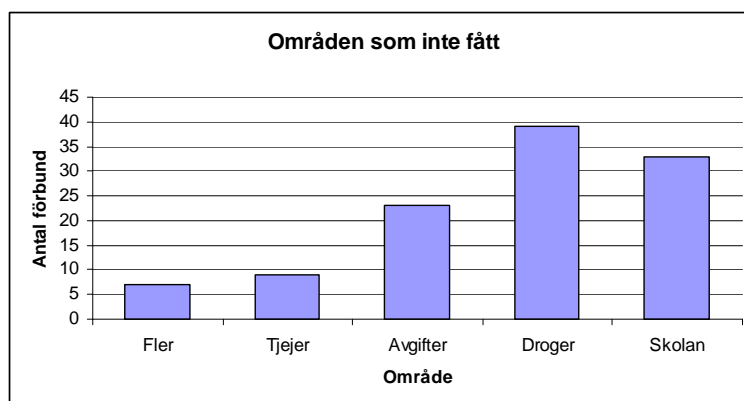
Områdesvis tilldelning

Antalet områden per förbund som tilldelats pengar:

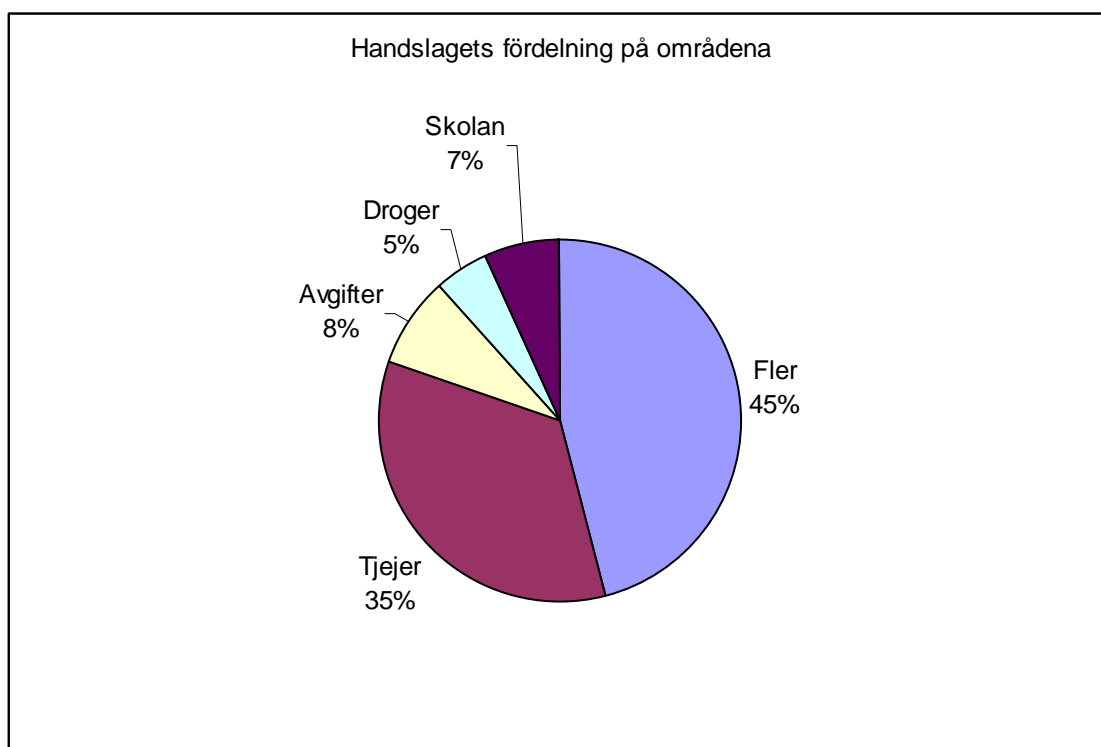
Det kan alltså konstateras att de flest förbund satsar på fem (15 st), fyra (16 st) eller tre områden (16 st). Elva förbund satsar på två områden och åtta förbund satsar på ett område

Områden som inte tilldelats pengar:

Det vanligaste är att förbundet inte delat ut pengar till att *delta i kampen mot droger* (39), näst vanligast är det att man inte delat ut pengar till att *intensifiera samverkan med skolan* (33), tredje vanligaste området att inte tilldelas pengar är *hålla tillbaka avgifterna* (23). Det är ovanligt att områdena *öppna dörrarna för fler* (7) och *satsa mer på flickors idrottande* inte tilldelas pengar (9).

Handslagets fördelning på de olika områdena:

Av ovanstående diagram framgår att det mesta av Handslagets resurser som tillfaller förningarna går till att *öppna dörrarna för fler*. Näst största tilldelning har *satsa mer på flickors idrottande* fått. Områden *hålla tillbaka avgifterna*, *delta i kampen mot droger* och *intensifiera samverkan med skolan* har erhållit likartad tilldelning, dock mycket mindre än de två förstnämnda områdena.

Vid en jämförelse mellan *intrycken av år ett* och *förbundens visioner och strategier* kan konstateras att intrycken förvisso ligger i linje med visioner och strategier. Men det visar sig också att en del förbund inte har förmått nå någon större spridning på projekten områdesmässigt sett. Ett faktum som visserligen ska beaktas är att många projekt förmodligen kan inordnas i flera av områdena. Beroende på hur förbunden resoneras skulle därmed ovanstående framställning kunnat se annorlunda ut om man såg över hur man klassificerar projekten.

Ett annat uppmärksammande som gjorts är att några förbund, där kvinnor är i majoritet inom idrotten, har valt att *satsa mer på flickors idrottande*. Det går att argumentera för att dessa förbund borde satsa mer på att, genom *öppna dörrarna för fler*, locka fler killar till sin sport. Genom att enbart *satsa mer på flickors idrottande* motverkar något förbund möjligheterna för killar inom denna idrott. Att *satsa mer på tjejer* legitimeras av att idrottsrörelsen vill nå ökad jämlikhet, men då borde förbunden rimligtvis, i de idrotter där killar är underrepresenterade *satsa mer på killars idrottande* - i jämlikhetens namn.

Handslaget och distriktsidrottsförbunden

Distriktsidrottsförbunden har en särskild roll att spela i Handslaget. 30 miljoner, av Handslagets 100 under det första året, ska gå till projekt i samverkan skola-föreningsliv – via DF. DF:ens verksamhet i Handslaget riktar alltså enbart in sig på området *intensifiera samverkan med skolan*.

I enlighet med detta förhållande har DF:s visioner och strategier formulerats. DF:s tankar rörande Handslaget är relativt lika SF:s i många avseenden. På några punkter skiljer de sig förvisso åt men så gör det också mellan olika DF och mellan olika SF.

Några DF tankar:

- En poäng som flera DF dock framför i sina resonemang - i utvecklingsplaner och rapporter för år ett - är att de tycker att samtliga handslagsmedel borde fördelas till föreningarna via DF. De anser nämligen att det är de som överlag har bäst insyn i varje förenings specifika förutsättningar. Dessutom menar de att det skulle vara mycket mer kostnadseffektivt att låta 21 förbund sköta om den centrala administrationen av Handslaget jämfört med vad som är fallet idag då det finns 88 förbund som ombesörjer detta.
- Eftersom DF håller till i olika regioner påverkar detta också deras förutsättningar.
- Ett förbund hade farhågor om att Handslaget kommer att ersätta kommunala bidrag. Om kommunerna upplever att idrotten klarar sig fint utan kommunens stöd kanske de inte anser att det finns någon anledning att stötta den.
- Flera förbund hade uppmärksammat att det skapats ett ”ingenmansland” mellan SF och DF. Med detta menade förbunden att eftersom det går att söka pengar för *samverkan med skolan* både hos SF och hos DF så händer det att förbunden hänvisar till varandra när en förening söker handslagspengar på detta område.

Avslutning

Några kompletterande kommentarer

Det verkar som att många av de strategier de olika förbunden tillämpar resulterar i konkurrens mellan förbunden. Det kan handla om konkurrens i fråga om anläggningar, medieexponering, utövare eller ledare.

Konkurrensen om den fria tiden är tuff i dagens samhälle. Att utmana konkurrenter på den fria tidens arena framstår som en av idrottsrörelsens viktigaste uppgifter.

Bristen på ledare är en barriär idrotten på något sätt måste bryta för att kunna utvecklas. Hanteringen av detta är problematisk. Ledarbrist är, i alla fall delvis, resultatet av att *tid* har blivit en bristvara i dagens samhälle.

RF samt många av dess SF och DF hade redan innan Handslaget uppmärksammat den problematik som Handslaget adresserar. I dessa fall har Handslaget gjort det möjligt för förbunden att ta sig an problematiken tidigare, och i större omfattning, än det annars hade varit möjligt.

En del förbund är noga med att sätta föreningen i centrum när det gäller Handslaget. Vissa förbund tycker det är viktigt att blicka bortom den egna föreningen. Båda dessa förhållningssätt har sina fördelar. Det är inte nödvändigt att inrikta sig på ett av dem. En tillämpning av dem båda i kombination kan vara berikande.

Det finns risk för att de föreningar och förbund som inte orkar engagera sig i handslaget – är de som är i störst behov av handslagets resurser.

Flera förbund är ivriga med att påpeka att det är viktigt att enighet och samförstånd råder, såväl inom idrottsrörelsen, som mellan rörelsen och dess omgivande organisationer. Men detta förhållningssätt kan också leda till att idrottsrörelsen blir statisk. Kanske hade idrottsrörelsen varit en mer livskraftig och dynamisk rörelse om oliktankande accepterats i större utsträckning.

Det går att ställa sig frågan om Handslaget i nuvarande form är rätt metod att ta sig an problem som har med fysisk inaktivitet att göra? Kanske gör idrottsrörelsen redan vad den kan för att motverka detta? Kanske finns det vägar som är lämpligare att vandra om man vill få nya samhällsgrupperingar att börja röra på sig mer? Medvetet eller ej, reproducerar idrottsrörelsen sina egna värderingar och förhållningssätt.

Handslaget verkar vara ett för samhället hälsosamt projekt. Idrottsrörelsen ser ut att leva upp genom projektet. Projektets långvariga effekter kommer att vara möjliga att studera först om några år - men det lovar gott. Handslaget har alla möjligheter att leda till en förnyelse och förbättring av idrottsrörelsen. En hälsosam idrottsrörelse har mycket att erbjuda samhället.

Återknytning – syfte och frågeställningar

Har rapporten uppfyllt sina syften?

Denna rapports främsta syfte är att vidga förståelsen för hur förbunden tänker i samband med sina handslagssatsningar. Rapportens sekundära syfte är att vidga förståelsen för vilka intryck specialidrottsförbunden och distriktsidrottsförbunden har fått av handslagets första år? – löd denna rapports syften. Dessa bedöms vara uppfyllda.

Besvaras då rapportens vägledande frågeställningar?

Hur tänker förbunden (SF och DF) i samband med sina handslagssatsningar? vilka intryck har specialidrottsförbunden och distriktsidrottsförbunden fått av handslagets första år? – löd frågeställningarna. Dessa bedöms vara besvarade.

Förslag på framtida forskning

Det skulle vara intressant om förståelsen för vad handslagssatsningen leder till i det långa loppet kunde vidgas. Handslaget är som sagt en kreativ, vitaliserande kraft - men ger projektet några bestående effekter? Om ja - av vilken art är då effekterna?

Vem är det egentligen Handslaget når ut till? När man nya målgrupper eller är det samma människor, som redan är aktiva inom idrotten på något sätt, man tilltalar?

Det skulle också vara intressant att skaffa större inblick i hur förbund och föreningar tänker – vad det är som gör att ett förbund tänker så radikalt annorlunda än ett annat?

Slutligen skulle det vara intressant att bringa vetskap i frågan om vad det innebär att Handslaget fördelas enligt de principer som det gör idag. Hur kan den strategi staten och idrottsrörelsen valt att tillämpa i handslagsfrågan tolkas. Vem gynnas? Vem missgynnas? Vilka effekter får man? Hade man kunna välja andra vägar – och vad hade dessa andra vägar i så fall kunnat innebära?